

LUKUTAIDOTTOMUUS ON MYÖS NAISKYSYMYS

Unesco pohti ratkaisuja Kirgisiassa

Kun lukutaidottomuutta tarkastellaan köyhien maiden kehityksen esteenä, tarkastelun polttopisteeseen nousevat väistämättä naiset. Maailman 900 miljoonasta lukutaidottomasta 63 prosenttia eli 560 miljoonaa on naisia. Kehitysmaissa naisten lukutaidottomuusprosentti oli viime vuoden tilastojen mukaan 45, kun se oli miesten osalta 25. Ongelma on polttavin maaseudulla, missä väestön pääosa asuu.

Kansallisten hallitusten ja kansainvälisten järjestöjen mahdollisuuksia muuttaa tehokkaasti tätä köyhyyttä ylläpitävää ja syventävää olotilaa pohdittiin Unescon seminaarissa Kirgisiassa marras-joulukuun taitteessa. Seminaari pidettiin Neuvostoliiton Keski-Aasiassa siksi, että Unescon erityisenä mielenkiinnon kohteena olivat islamilaiset kulttuurit, joihin Neuvostoliiton kaakkoiset valtiot lukeutuvat.

Paikan valinnassa tuntui historian hengähdys: Keski-Aasian tasavallat saattoivat ilmeisestikin ensimmäistä kertaa pohtia omia kehitysongelmiaan näin laajasti kansainvälisellä foorumilla, joka takasi yhteisen kulttuurisen taustan. Seminaarissa olivat nimittäin laajasti edustettuna kaikki keskeiset islamilaiset kulttuurit Afrikasta ja Aasiasta. Neuvostoliiton islamilaisien valtioiden edustajat käyttivätkin heille tarjoutunutta kansainvälistä foorumia innokkaasti hyväkseen. Paine puhua ongelmat julki oli ilmeinen.

Seminaarin islamilaiset osanottajat kiistivät syhdensisältöisesti syy-seuraussuhteen naisten heikon aseman ja islamin uskonnon välillä. Naisten alhainen lukutaitoaste on nimenomaan köyhyys- ja kehitysongelma sekä kansainvälisen rakenteellisen eriarvoisuuden seuraus. Koraani islamilaisien pyhänä kirjana kohdistaa sanansa yhtäläillä miehiin ja naisiin kehottaessaan etsimään tietoa ja oppia.

Silti naisten asema islamilaisissa kulttuureissa kokonaisuudessaan myönnettiin epätydyttäväksi, joissakin maissa (kuten Bangladeshissa) jopa hälyttävän heikoksi. Yhteiskunnat ovat vanhoillisten, oppimattomien miesten yhteiskuntia. Muuttumaton kasvatusjärjestelmä tukee roolijakoa ja sukupuolista alistusta. Asiantilaa voi korjata merkittävämmässä määrin vain yleinen ja yhteinen koulujärjestelmä. Tyttöjen kouluunpääsyä etenkin syvältä, köyhältä maaseudulta jarruttavat monet tekijät, mm. lapsityövoiman käyttö, varhaiset naittamiset sekä vanhempien ymmärtämätön asenne.

Lukutaito- ja valistuskampanjat vaativat laajaa mobilisointia, mukaan lukien keskitetyn, voimakkaan vaikuttamisen yleiseen mielipiteeseen, niin miesten kuin naistenkin. Moni ponnistelu on valunut hukkaan siksi, että opetusohjelmia ei ole kyetty ytkemään selkeästi naisille tärkeisiin asioihin. Nainen ei tarvitse sandinistien punaista kirjaa, vaan tietoa perushygieneiasta, arkipäivän terveydenhoidosta, ravinnosta, kotitaloudesta, paremmasta maanviljelystekniikasta ja mahdollisuuksista hankkia omia ansioita. Hänen on tärkeää tietää velvollisuuksien lisäksi oikeutensa. Hän tarvitsee omanarvontuntoa ja itseluottamusta. Lukutaito, perustiedontason nosto ja sitä kautta mahdollisuudet parantaa omaa asemaa ovat ratkaisevan tärkeitä myös tiellä ulos köyhydestä.

Eri islamilaisien yhteiskuntien välillä näkyi myös painatuseroja. Kun *Ghada Aljabi* Syyrian kulttuuriministeriöstä maansa lukutaitoprojekteja esitellessään korosti lukutaitoa naisen silta-ammattilliseen koulutukseen ja toi esille naisille tärkeinä opetussisältöinä arabialaisen lastenkasvatuksen, ympäristöongelmat, henkilökohtaisen ja yleisen hygienian, aurinkoenergian hyödyntämisen, naisten oikeudet ja velvollisuudet, naisten merkityksen työelämässä, korosti

iranilainen naisedustaja, tohtori *Sorayya Maknoon* Teheranin yliopistosta Koraanin keskeyttä naisten lukutaidon opetuksessa. Oppimisen ja oppimisen motivaation perustana on islamin uskonto ja sen pyhä kirja. Iran haluaa myös selkeämmin ponnistaa omalta pohjalta. Pettymys ja epäluulo ulkoa tuotuun — ehkä YK:n alajärjestöjä lukuunottamatta — oli ilmeinen.

Kokous hyväksyi 16-kohtaisen suositusasiakirjan kansallisille hallituksille naisten ja tyttöjen lukutaidon korjaamiseksi. Kohtiin oli koottu yhteen eri kehitysmaista saadut kokemukset lähtien osallistumisen esteiden poistamisesta ja päätyen lukutaitoponnistelujen jälkihoitoon ja seurantaan. Kymmenkohtaisessa Unescoa koskevassa asiankirjan kohdassa esiteltiin niitä tukevia toimenpiteitä, jotka Unescolta odotetaan lukutaitotilanteen muuttamiseksi. Ne koskivat mm. tutkimustyötä, julkaisuohjelmia, kirjallisuutta, opetusvälineitä ja lukutaidon hankkineille suunnattua materiaalia. Moni kampanja onkin kuivunut kasaan siksi, että opittu taito on unohtunut käytön puutteessa. Lukutaidon hankintaan liittyy sama kuin auto-koulun käyntiin: ajamaan oppii vasta ajamalla.

Kokous kirjasi näiden veloitteiden ja suositusten lisäksi joukon eri maiden edustajien tekemiä ehdotuksia. Huomattava osa tästä

29-kohtaisesta asiakirjasta koski isäntämaata Neuvostoliittoa. Tässä muutama poiminta: Keski-Aasian tasavalloissa tulisi perustaa maiden omilla kielillä toimivia opettajainvalmistuslaitoksia. Lastentarha- ja alaluokkien opettajiksi valmistuville tulee antaa myös terveyskasvatusta sekä perusopetusta hygieniassa, psykologiassa, ihmisen fysiologiassa ja seksuaalivalistuksessa. Naisten seksuaalitetouden olemattomuus, seksuaalikäsitysten perustuminen ns. viidakkorumpuun, väärinymmärryksiin, kokemuksen kautta opittuun ja vanhemmilta perittyyn tietoon tuli esille venäläisten naisedustajien, mm. leningradilaisten suulla.

Vaikutelmaksi jäi, että Neuvostoliiton eri kansallisuuksien arkiset ongelmat elävät ja etsivät purkautumistaan myös etelässä. Omaa kielialuetta ja kulttuuria koskevia koulutusongelmia voitiin nyt tuoda esille arvovaltaisella, kansainvälisellä foorumilla. Mahdollisuutta käyttivät hyväksi seminaarin kirgisi-, uzbekki-, tataari-, kazahi-, turkmeni- ja tadžikkinaiset. Ilmeistä on myös islaminuskoisten Keski-Aasian tasavaltojen tarve mitä moninaisimman yhteistyön kehittämiseen suoraan islamilaisen maailman kanssa. Neuvostoliiton Keski-Aasia toivoo myös apua Unescolta arabiankielisen naisten lukutaito-ohjelman aikaansaamiseksi.

ANNELI KAJANTO
